

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z JĘZYKA POLSKIEGO NA POSZCZEGÓLNE OCENY W KLASIE SZÓSTEJ

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą oraz:

I. KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE

1. Czytanie tekstów literackich – uczeń:

- odczytuje w sposób krytyczny dosłowne i przenośne znaczenia tekstów, również spoza lektur przewidzianych w programie,
- posługuje się informacjami i treściami zawartymi w tabelach, schematach, notatkach biograficznych, artykułach, instrukcjach, przepisach do tworzenia samodzielnych wypowiedzi,
- czyta głośno, płynnie i poprawnie utwory poetyckie i prozatorskie, w sposób szczególny zwraca uwagę na interpretację głosową tekstu.

2. Odbiór tekstów kultury – uczeń:

- interpretuje i porównuje funkcje elementów świata przedstawionego w różnych tekstach epickich,
- rozpoznaje elementy bajki legendy, mitu, przypowieści, noweli, powieści, hymnu w innych tekstach kultury, zna konwencję gatunków mieszanych, zwłaszcza w tekstach literackich dla dzieci i młodzieży,
- odczytuje w sposób świadomy różne odmiany powieści,
- określa swój stosunek do bohaterów literackich, prezentowanych przez nich uniwersalnych postaw oraz opisuje otaczającą ich rzeczywistość.

II. KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE – uczeń:

- biegłe i swobodnie wykorzystuje wiedzę językową z zakresu fleksji, składni, fonetyki, słownictwa, kultury języka,
- zawsze dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi,
- zawsze dba o poprawność i etykietę językową oraz reaguje na przejawy jej łamania.

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

1. Elementy retoryki – uczeń:

- uczestniczy w rozmowie na temat lektur i dzieł kultury, także spoza programu nauczania, wyraża i uzasadnia wyczerpująco własną opinię, porównuje je z innymi tekstami kultury,
- tworzy przemyślane, logiczne, spójne wypowiedzi, które cechuje wysoka kultura słowa i poprawność językowa.

2. Mówienie i pisanie – uczeń:

- samodzielnie tworzy ciekawe w ujęciu treści i formy, wyczerpujące pod względem doboru słownictwa i środków językowych użytkowe i artystyczne formy wypowiedzi,
- formułuje tekst argumentacyjny, w sposób przemyślany i oryginalny wyraża własne stanowisko, dobiera przekonujące argumenty,
- dba, w sposób szczególny, o poprawność ortograficzną, interpunkcyjną, składniową, kulturę języka w tworzonej wypowiedzi.

IV. SAMOKSZTAŁCENIE – uczeń:

- twórczo wykorzystuje informacje z różnych źródeł, np. słowniki (ortograficzny, poprawnej polszczyzny, języka polskiego, wyrazów bliskoznacznych, frazeologiczny, terminów i bohaterów literackich), encyklopedii, czasopism, książek, stron internetowych do tworzenia tekstów (informacyjnych, oceniających, argumentacyjnych),
- dba o poprawność wypowiedzi (ortograficzną, interpunkcyjną, językową, merytoryczną) wykorzystując wiadomości i materiały z różnych źródeł, np. słowniki, poradniki, audycje radiowe, programy telewizyjne, strony internetowe
- rozwija wiedzę na temat własnego regionu i jego kultury.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dobrą oraz:

I. KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE

1. Czytanie tekstów literackich – uczeń:

- wyraża własne zdanie na temat tekstu,
- wskazuje potrzebne informacje, także wyrażone pośrednio, zapisuje notatkę w różnorodnych formach: tabeli, schematu, planu oraz tworzy własną wypowiedź o charakterze oceniającym lub opisującym,
- rozróżnia informacje ważne od mało istotnych, fakty od opinii i wykorzystuje je do odczytania znaczenia tekstu,
- samodzielnie objaśnia dosłowny i przenośny sens tekstu, znaczenie związków wyrazowych,
- omawia istotne informacje zawarte w tabeli, notatce, schemacie, artykule, instrukcji i wykorzystuje je twórczo we własnych wypowiedziach, posługuje się cytatem,
- wyjaśnia funkcje elementów składowych wypowiedzi: wstępu, rozwinięcia, zakończenia, tytułu, śródtytułu,
- czyta tekst głośno i płynnie, zwraca uwagę na poprawną wymowę.
- wyraża głosem emocje, nastrój i sens odczytywanego utworu.

2. Odbiór tekstów kultury – uczeń:

- omawia swoje reakcje i refleksje czytelnicze, porównuje je z innymi odbiorcami, wyraża własne zdanie na temat tekstu i je uzasadnia, określa temat i złożoną problematykę utworu,
- szczegółowo określa cechy i omawia funkcje tekstu użytkowego artystycznego,
- w sposób płynny poddaje analizie elementy świata przedstawionego w tekście: czas i miejsce wydarzeń, akcja, wątek główny i poboczny, fabuła, punkt kulminacyjny, zwrot akcji, bohater pozytywny i negatywny, pierwszoplanowy i drugoplanowy, epizodyczny, tytułowy, narrator pierwszoosobowy i trzecioosobowy,
- biegle i szczegółowo określa i wyjaśnia znaczenie cech bajki legendy, mitu, przypowieści, noweli, powieści, hymnu,
- określa cechy odmian powieści (obyczajowa, przygodowa, fantasy, fantastycznonaukowa, historyczna), odnosząc je do lektur omawianych podczas lekcji,
- odczytuje na poziomie dosłownym i przenośnym morał bajki oraz sens przypowieści,
- omawia cechy, postępowanie bohaterów, ocenia ich postawy odnosząc je do sytuacji innych bohaterów literackich,
- rozpoznaje w utworze środki stylistyczne: porównanie, epitet, metaforę, uosobienie i ożywienie, apostrofę, powtórzenie, zdrobnienie,

- zgrubienie, pytanie retoryczne, wyraz dźwiękonaśladowczy, określa ich funkcję i znaczenie w tekście,
- samodzielnie odczytuje sens dosłowny i przenośny utworów,
 - analizuje i interpretuje różne teksty kultury: przedstawienie, film, słuchowisko, plakat, komiks,
 - szczegółowo omawia cechy komiksu,
 - gromadzi i posługuje się słownictwem związanym z teatrem i filmem: gra aktorska, publiczność, rola, kurtyna, rekwizyt, scena, dekoracja, scenariusz, scenarzysta, efekty specjalne, akt, antrakt, scenografia, ujęcie i jego rodzaje, kadr, audycja, reżyser, scenografia, scenograf, adaptacja, ekranizacja, montaż,
 - wskazuje różnice między adaptacją a tekstem literackim i je ocenia,
 - rozróżnia gatunki filmowe, biegle wskazuje elementy dzieła filmowego oraz omawia jego cechy charakterystyczne,
 - świadomie wybiera z oferty filmów, przedstawień teatralnych, te, które są wartościowe i dla niego interesujące, wyraża szczegółową i przemyślaną opinię na ich temat.

II. KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

1. Gramatyka języka polskiego – uczeń:

- rozpoznaje i stosuje w wypowiedziach poprawne formy odmiennych i nieodmiennych części mowy o typowej i nietypowej odmianie,
- zawsze poprawnie określi formy gramatyczne odmiennych części mowy,
- biegle konstruuje czasowniki w różnych formach (tryb, aspekt, strona, czas),
- bezbłędnie wskazuje przysłówki pochodzące i nie pochodzące od przymiotnika,
- swobodnie stopniuje przymiotniki i przysłówki i nazywa rodzaj stopniowania, używa poprawnych form wypowiedzi,
- swobodnie określa typy liczebników i zaimków,
- zastępuje zaimkami inne części mowy, aby uniknąć powtórzeń,
- swobodnie stosuje dłuższe i krótsze formy zaimków w wypowiedzi,
- zawsze poprawnie rozpoznaje przysłówek, przyimek i wyrażenie przyimkowe, partykułę, wykrzyknik, spójnik, zna ich funkcję w zdaniu i potrafi podać przykłady,
- zawsze poprawnie rozpoznaje temat główny i tematy oboczne wyrazu, oboczności spółgłoskowe i samogłoskowe,
- biegle rozpoznaje i konstruuje różne rodzaje wypowiedzeń oraz zdań pojedynczych i złożonych,
- swobodnie rozpoznaje w zdaniu podmiot (gramatyczny wyrażony różnymi częściami mowy, domyślny, logiczny), orzeczenie (czasownikowe, imienne), przydawkę, dopełnienie (bliższe i dalsze), okolicznik (czasu, miejsca, sposobu, stopnia, celu, przyczyny, przyzwolenia), zna ich funkcje,

- wskazuje zdanie bezpodmiotowe i podajcie własne przykłady,
- posługuje się zasadami poprawności logiczno-składniowej w wypowiedzi,
- tworzy zdania bogate i urozmaicone pod względem składniowym,
- bezbłędnie wskazuje w zdaniu: związek główny i poboczne, grupę podmiotu i orzeczenia, zna ich rolę w zdaniu, poprawnie łączy wyrazy w związki wyrazowe,
- swobodnie konstruuje wykresy zdań pojedynczych oraz typowych zdań złożonych,
- wykorzystuje poznane wiadomości dotyczące fonetyki w poprawnym zapisie wyrazów,
- posługuje się zasadami akcentowania wyrazów rodzimy i obcych w praktyce.

2. Zróżnicowanie języka – uczeń:

- konstruuje wypowiedzi z użyciem zdrobnień, zgrubień, synonimów, antonimów, wyrazów wieloznacznych, przysłów, związków frazeologicznych, słownictwa nacechowanego emocjonalnie, wartościującego i opisującego, dopasowując słownictwo do formy i sytuacji komunikacyjnej,
- dba o poprawność słownikową wypowiedzi.

3. Komunikacja językowa i kultura języka – uczeń:

- biegle dostosowuje tworzoną wypowiedź, jej styl, język, formę, do adresata, sytuacji komunikacyjnej, kontekstu wypowiedzi,
- świadomie i celowo używa werbalnych i niewerbalnych środków przekazu,
- odczytuje intencję wypowiedzi wyrażoną pośrednio i bezpośrednio, rozumie jej dosłowny i metaforyczny charakter,
- swobodnie podtrzymuje kontakt z odbiorcą wypowiedzi, stosując zwroty bezpośrednie, wykrzyknienia itp,
- szczególnie dba o poprawność językową i przejrzystość zapisu.

4. Ortografia i interpunkcja – uczeń:

- zawsze stosuje zasady interpunkcyjne w zapisie: przecinek, dwukropek, myślnik (także w dialogu), cudzysłów (zaznaczanie cytatu, tytułu, ironii), nawias, wielokropek i średnik,
- biegle wymienia spójniki, przed którymi należy postawić lub nie przecinek w zdaniu złożonym i wykorzystuje znane zasady w praktyce, rozumie rolę interpunkcji w tworzeniu zdań złożonych,
- swobodnie oddziela, także skomplikowane, zdania składowe przecinkami,
- stosuje poprawnie zasady dotyczące pisowni ó i u, rz i ż, ch i h, wielkiej litery, głosek miękkich, cząstki -by z czasownikami, przymiotników złożonych,
- wskazuje wyjątki od reguł ortograficznych i stosuje je w zapisie.

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

1. Elementy retoryki – uczeń:

- prezentuje przemyślane zdanie w dyskusji, uzasadnia je podając odpowiednie przykłady,
- Uczestniczy w rozmowie, wypowiada się poprawnie i w sposób uporządkowany na temat otaczającej rzeczywistości, spraw codziennych, lektur, utworu poetyckiego, filmu, wzbogaca wypowiedź używając związków frazeologicznych, przysłów i powiedzeń związanych z tematem,
- zna funkcję perswazji, w odpowiednich sytuacjach próbuje zastosować ją w wypowiedzi,
- formułuje interesujące i wartościowe pytania udziela wyczerpującej i poprawnej pod względem językowym odpowiedzi,
- celowo używa werbalnych i niewerbalnych środków przekazu, odpowiedniego języka i stylu, rozumie ich funkcje w wypowiedzi,
- używa wyrażeń dosłownych i metaforycznych w wypowiedzi, potrafi wyjaśnić ich znaczenie,
- wygłasza interesujące, logicznie uporządkowane przemówienie, dobierając odpowiednio argumenty i środki stylistyczne,
- wygłasza tekst z pamięci, zachowuje odpowiednie tempo mówienia, zaznacza akcenty, pauzy, stosuje właściwą intonację oraz prawidłowo akcentuje, interpretuje nastrój i sens utworu.

2. Mówienie i pisanie – uczeń:

- formułuje spójne, logiczne, bogate leksykalnie, przemyślane i poprawne wypowiedzi,
tworzy uporządkowany, logiczny, szczegółowy opis obrazu, plakatu, rzeźby, miejsca, krajobrazu, postaci, przedmiotu zwierzęcia, przeżyć, stosuje słownictwo właściwe dla danej dziedziny, określające emocje, oceny, opinie,
- stosuje odpowiednie elementy układu graficznego, kompozycyjnego, treściowego, tworząc interesujące dla odbiorcy określone formy wypowiedzi: list prywatny i oficjalny, plan ramowy i szczegółowy, sprawozdanie, wywiad, instrukcję, przepis, zaproszenie, ogłoszenie, kartkę z pozdrowieniami, życzenia, podziękowania, dedykacje, streszczenie, notatkę w różnych formach, układu spójne, poprawnie skomponowane, zgodne z chronologią i hierarchią zdarzeń, interesujące pod względem treści i formy opowiadanie twórcze i odtwórcze,
- streszcza w wyczerpujący sposób przeczytane utwory,
- samodzielnie tworzy szczegółową charakterystykę postaci rzeczywistej i bohatera literackiego,
- zapisuje poprawny i logiczny tekst o charakterze argumentacyjnym, płynnie dobiera argumenty i przykłady do sformułowanej tezy,

- zawsze wyodrębnia nową myśl w dłuższych wypowiedziach przy pomocy akapitów,
- zauważa i poprawia błędy ortograficzne, interpunkcyjne, stylistyczne i językowe w wypowiedzi,
- wyszukuje i trafnie dobiera cytaty, płynnie i poprawnie wykorzystuje je we własnej wypowiedzi,
- w sposób szczególny dba o przejrzystość zapisu.

IV. SAMOKSZTAŁCENIE – uczeń:

- zawsze w określonym celu korzysta ze słowników, encyklopedii, poradników, dzięki zebranych wiadomościom wzbogaca wypowiedzi pod względem treściowym i językowym,
- wybiera informacje wyrażone pośrednio z różnych źródeł, np. encyklopedii, czasopism, książek, stron internetowych oraz porównuje zgromadzone wiadomości między sobą,
- systematycznie rozwija umiejętność pozyskiwania informacji,
- z własnej inicjatywy korzysta z zasobów bibliotek stacjonarnych i dostępnych on-line.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dostateczną oraz:

I. KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE

1. Czytanie tekstów literackich – uczeń:

- samodzielnie tworzy kilkuzdaniową wypowiedź dotyczącą tekstu, zapisuje pytania, notatkę, schemat, plan,
- potrafi skoncentrować się na odczytaniu lub wysłuchaniu dłuższego tekstu,
- rozróżnia informacje istotne od mało ważnych, fakty od opinii,
- wskazuje i wyjaśnia znaczenie przenośne związków wyrazowych,
- omawia fabułę utworu,
- samodzielnie określa dosłowne znaczenie tekstu, z pomocą omawia sens przenośny,
- wskazuje istotne informacje zawarte w tabeli, notatce, schemacie, wyrażone przez cytaty i wykorzystuje je we własnych wypowiedziach,
- określa funkcje elementów składowych wypowiedzi: wstępu, rozwinięcia, zakończenia, tytułu, śródtytułu,
- omawia cechy, elementy budowy i stylu użytkowych form wypowiedzi: listu prywatnego i oficjalnego, ogłoszenia, zaproszenia, instrukcji, przepisu, dedykacji, życzeń, pozdrowień, podziękowań, relacji,
- czyta teksty płynnie, stosuje poprawną wymowę, interpretuje czytany utwór głosowo.

2. Odbiór tekstów kultury – uczeń:

- określa i uzasadnia swoje reakcje czytelnicze, przedstawia temat i problematykę utworu,
- poddaje analizie elementy świata przedstawionego w tekście: czas i miejsce wydarzeń, akcja, wątek główny i poboczny, fabuła, punkt kulminacyjny, bohater pozytywny i negatywny, pierwszoplanowy i drugoplanowy, epizodyczny, tytułowy,
- zna funkcję narratora w utworze i rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową oraz określa jej funkcję w utworze,
- rozpoznaje i wskazuje funkcje dialogu i monologu,
- określa i wyjaśnia znaczenie cech bajki legendy, mitu, przypowieści, noweli, powieści, hymnu,
- wskazuje cechy odmian powieści i odnosi je do konkretnych tekstów (obyczajowa, przygodowa, fantasy, fantastycznonaukowa, historyczna),
- opowiada własnymi słowami morał bajki oraz odczytuje znaczenie przypowieści,
- wskazuje cechy bohaterów, opowiada o ich postępowaniu, ocenia ich postawy,
- wskazuje w utworze środki stylistyczne: porównanie, epitet, metaforę, uosobienie i ożywienie, apostrofę, powtórzenie, zdrobnienie,

- zgrubienie, pytanie retoryczne, wyraz dźwiękonaśladowczy i zazwyczaj określa ich funkcję,
- rozpoznaje i określa funkcję elementów rytmizujących w utworze: zwrotki, wersu, rymu, refrenu,
 - wskazuje wiersz biały spośród innych tekstów lirycznych,
 - odczytuje sens dosłowny utworów, oraz z nieznaczną pomocą znaczenie przenośne tekstu,
 - rozróżnia spośród innych tekstów kultury: przedstawienie, film, program telewizyjny, słuchowisko, plakat, komiks oraz określa ich dosłowne znaczenie i z nieznaczną pomocą sens przenośny,
 - nazywa cechy komiksu, charakteryzuje go jako tekst kultury,
 - stosuje podstawowe pojęcia związane z teatrem i filmem: gra aktorska, publiczność, rola, kurtyna, rekwizyt, scena, dekoracja, scenariusz, efekty specjalne, akt, antrakt, scenografia, ujęcie, kadr, audycja,
 - wymienia gatunki filmowe, określa elementy dzieła filmowego i wskazuje jego cechy charakterystyczne,
 - jest świadomym odbiorcą filmów, przedstawień teatralnych, wyraża opinię na ich temat.

II. KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

1. Gramatyka języka polskiego - uczeń:

- rozpoznaje w zadaniu, zazwyczaj poprawnie odmienia i określa formy gramatyczne rzeczownika (w typowej i nietypowej odmianie), czasownika (także przez strony aspekty i tryby), przysłówka, liczebnika, zaimka,
- wskazuje czasowniki nieprzechodnie,
- zna funkcję strony czynnej, biernej i zwrotnej czasownika,
- rozróżnia rzeczowniki własne i pospolite, abstrakcyjne i konkretne,
- zazwyczaj poprawnie wskazuje liczebniki i zaimki oraz ich rodzaje - określa ich funkcje oraz stosujemy wypowiedziach (krótsze i dłuższe formy zaimków, unikanie powtórzeń),
- rozpoznaje w zdaniu i określa funkcję przyimka i wyrażenia przyimkowego, partykuły, wykrzyknika, spójnika,
- stosuje różne typy zdań: oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe, neutralne w zależności od sytuacji komunikacyjnej,
- nazywa i tworzy spójne różnorodne typy zdań pojedynczych i złożonych współrzędnie i podrzędnie oraz równoważniki zdań, wykorzystuje je w tworzonych wypowiedziach,
- rozpoznaje podmiot wyrażony różnymi częściami mowy (w znanych przykładach podmiot w dopełniaczu i zdania bezpodmiotowe), podmiot domyślny oraz orzeczenie imienne i czasownikowe w zdaniu,

- rozpoznaje przydawkę, dopełnienie, okolicznik i wskazuje pytania, które na nie odpowiadają, wzbogaca nimi swoje wypowiedzi,
- potrafi na typowych przykładach określić wybrane rodzaje okolicznika: czasu, miejsca, sposobu, stopnia, przyczyny, przyzwolenia, celu,
- wskazuje w zdaniu: związek główny i poboczne, grupę podmiotu i orzeczenia,
- rozróżnia zdania złożone współrzędnie i podrzędnie,
- tworzy wykres zdania pojedynczego i złożonego,
- stosuje informacje dotyczące podziału wyrazów oraz różnice między pisownią a wymową w praktyce,
- wskazuje, zawsze poprawnie, głoski dźwięczne i bezdźwięczne, twarde i miękkie, ustne i nosowe,
- poprawnie dzieli na głoski wyrazy ze spółgłoskami miękkimi,
- stosuje zasady akcentowania wyrazów rodzimych i obcych.

2. Zróżnicowanie języka – uczeń:

- konstruuje wypowiedzi z użyciem zdrobnień, zgrubień, synonimów, antonimów, wyrazów wieloznacznych, przysłów, związków frazeologicznych i wyjaśnia ich znaczenie,
- posługuje się słownictwem nacechowanym emocjonalnie, wartościującym i opisującym.

3. Komunikacja językowa i kultura języka – uczeń:

- charakteryzuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi,
- rozpoznaje dosłowne i przenośne intencje nadawcy komunikatu,
- określa nastrój sytuacji komunikacyjnej,
- dopasowuje styl i język do formy wypowiedzi, sytuacji komunikacyjnej, świadomie
- dobiera różne typy wypowiedzi oraz środki przekazu niewerbalnego (gesty, mimika, postawa ciała, intonacja, barwa, ton głosu),
- określa cechy stylu oficjalnego i nieoficjalnego,
- dba o przejrzystość językową i zapisu.

4. Ortografia i interpunkcja – uczeń:

- przestrzega podstawowych zasad interpunkcyjnych w zapisie, stosuje: przecinek, dwukropek, myślnik (także w dialogu), cudzysłów, nawias, wielokropek i średnik,
- wymienia spójniki, przed którymi należy postawić lub nie przecinek w zdaniu złożonym i wykorzystuje znane zasady w praktyce,
- oddziela zdania składowe przecinkami,
- stosuje, zazwyczaj poprawnie, zasady dotyczące pisowni ó i u, rz i ż, ch i h, wielkiej litery w nazwach własnych, głosek miękkich, cząstki -by z czasownikami, przymiotników złożonych,

- wskazuje najważniejsze wyjątki od reguł ortograficznych i wykorzystuje je w zapisie.

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

1. Elementy retoryki – uczeń:

- prezentuje własne zdanie w dyskusji i potrafi je uzasadnić,
- tworzy krótką, uporządkowaną wypowiedź, świadomie stosując werbalne i pozawerbalne środki przekazu, mówi na tematy dotyczące codzienności, lektury, utworu poetyckiego, filmu itp., stosuje słownictwo nazywające i określające,
- zna pojęcie perswazji i z reguły potrafi poprawnie na nią zareagować,
- formułuje pytania otwarte i zamknięte, udziela odpowiedzi w formie krótkiej, logicznej wypowiedzi,
- świadomie stosuje różne typy wypowiedzeń, konstrukcje językowe i stylistyczne dostosowuje do adresata i sytuacji, przekazuje informacje bezpośrednio i pośrednio,
- wypowiada się jako uczestnik lub obserwator zdarzenia,
- wygłasza przygotowane wcześniej przemówienie, dobiera odpowiednie argumenty i środki stylistyczne,
- wygłasza tekst poetycki z pamięci, stosuje odpowiednią intonacją zdaniową, pauzy, poprawnie akcentuje wyrazy, także nietypowe,
- interpretuje utwór głosowo.

2. Mówienie i pisanie – uczeń:

- formułuje spójne, logiczne, uporządkowane wypowiedzi, zachowuje poprawność ortograficzną, interpunkcyjną i językową,
- tworzy uporządkowany i logiczny opis obrazu, plakatu, rzeźby, miejsca, krajobrazu, postaci, przedmiotu, zwierzęcia, przeżyć, stosuje słownictwo opisujące, wyrażające emocje i opinie,
- stosuje odpowiedni układy graficzny oraz inne niezbędne elementy, tworząc określone formy wypowiedzi: list prywatny i oficjalny, plan ramowy i szczegółowy, sprawozdanie, krótki wywiad, instrukcję, przepis, zaproszenie, ogłoszenie, kartkę z pozdrowieniami, życzenia, podziękowania, dedykację, streszczenie, notatkę,
- układa spójne i poprawne, zgodne z chronologią zdarzeń, opowiadanie twórcze i odtwórcze, stosując narrację pierwszoosobową lub trzecioosobową, używa słownictwa określającego następstwo czasowe,
- streszcza utwory fabularne,
- tworzy charakterystykę postaci rzeczywistej i bohatera literackiego, stosuje słownictwo nazywające i określające, opisuje cechy bohatera na podstawie jego zachowań i postaw,

- zapisuje tekst argumentacyjny, formułuje tezę, dobiera do niej argumenty i przykłady, zarówno logiczne jak i emocjonalne,
- wyodrębnia nową myśl w dłuższych wypowiedziach przy pomocy akapitów,
- zauważa i poprawia błędy ortograficzne, interpunkcyjne w wypowiedzi,
- wyszukuje cytaty na określony temat i używa go we własnej wypowiedzi,
- zapisuje tekst czytelnie.

IV. SAMOKSZTAŁCENIE – uczeń:

- wyszukuje potrzebne informacje w słownikach (ortograficznym, języka polskiego, wyrazów bliskoznacznych, poprawnej polszczyzny, frazeologicznym, terminów i bohaterów literackich), aby wzbogacić wypowiedź, sprawdzić poprawność zapisu lub znaczenie wyrazu,
- wybiera potrzebne informacje z różnych źródeł, np. encyklopedii, czasopism, książek, stron internetowych,
- efektywnie stosuje nowe technologie do realizacji określonych zadań oraz rozwija swoje umiejętności w tym zakresie,
- weryfikuje wartość pozyskanych informacji,
- umiejętnie korzysta z zasobów bibliotek stacjonarnych i dostępnych on-line.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dopuszczającą oraz:

I. KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE

1. Czytanie tekstów literackich - uczeń:

- jest uczestnikiem rozmowy, formułuje pytania i odpowiedzi,
- wskazuje najbardziej istotne informacje w tekście lub wyszukuje określone informacje we wskazanym fragmencie, na tej podstawie tworzy prostą notatkę, kilkuzdaniową wypowiedź,
- streszcza krótko własnymi słowami treść utworu fabularnego i poetyckiego oraz omawia ogólny sens tekstu,
- rozróżnia fakt od opinii w krótkich i nieskomplikowanych tekstach,
- odczytuje informacje wyrażone dosłownie, z pomocą określa przenośne znaczenie wyrażenia,
- odszukuje cytaty na określony temat i poprawnie go zapisuje,
- wskazuje ważne informacje w tabeli, instrukcji, notatce, schemacie,
- rozpoznaje elementy składowe wypowiedzi: wstęp, rozwinięcie, zakończenie,
- wymienia cechy użytkowych form wypowiedzi: listu, ogłoszenia, zaproszenia, instrukcji, przepisu, dedykacji, życzeń, pozdrowień,
- czyta płynnie, wykazuje się poprawną wymową oraz dykcją.

2. Odbiór tekstów kultury - uczeń:

- określa swoje reakcje czytelnicze i temat utworu, podejmuje próbę nazwania problematyki tekstu,
- wskazuje cechy wyróżniające tekst literacki i użytkowy, prozatorski i poetycki,
- wskazuje i potrafi nazwać elementy świata przedstawionego w tekście: czas i miejsce wydarzeń, akcja, wątek główny i poboczny, fabuła, punkt kulminacyjny, bohater pozytywny i negatywny, pierwszoplanowy i drugoplanowy,
- zna funkcję narratora w utworze i rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową,
- wskazuje w tekście dialog i monolog,
- nazywa cechy bajki, legendy, mitu, przypowieści, noweli, powieści, hymnu,
- zna odmiany powieści: obyczajowa, przygodowa, fantasy, fantastycznonaukowa, historyczna i określa jej cechy,
- wyjaśnia morał bajki oraz dosłowne znaczenie przypowieści,
- wskazuje cechy bohaterów, opowiada o ich postępowaniu, ocenia ich postawy
- rozróżnia elementy prawdziwe, realistyczne i fantastyczne w utworze, zna pojęcie fikcji literackiej,

- omawia obrazy poetyckie w wierszu, opisuje podmiot liryczny, rozróżnia bohatera, adresata i autora wiersza,
- nazywa typowe przykłady środków stylistycznych w utworze: porównanie, epitet, metaforę, uosobienie i ożywienie, apostrofę, powtórzenie, zdrobnienie, zgrubienie, pytanie retoryczne, wyraz dźwiękonaśladowczy,
- rozpoznaje i wskazuje elementy rytmizujące w utworze: zwrotka, wers, rym dokładny i niedokładny, refren, potrafi je wskazać na przykładach znanych z lekcji,
- wie, czym jest wiersz biały,
- odczytuje sens dosłowny utworów, oraz w przypadkach typowych i nieskomplikowanych znaczenie przenośne tekstu,
- rozróżnia spośród innych tekstów kultury: przedstawienie, film, program telewizyjny, słuchowisko, plakat, komiks oraz określa ich dosłowne znaczenie,
- zna podstawowe pojęcia związane z teatrem i filmem: gra aktorska, publiczność, rola, kurtyna, rekwizyt, scena, dekoracja, scenariusz, efekty specjalne, akt, antrakt,
- wymienia odmiany filmu oraz wskazuje jego charakterystyczne cechy,
- jest odbiorcą filmów, przedstawień teatralnych, wyraża opinię na ich temat.

II. KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

1. Gramatyka języka polskiego – uczeń:

- wskazuje i poprawnie odmienia typowe rzeczowniki, przymiotniki, czasowniki, liczebniki, zaimki,
- odmienia najbardziej popularne wśród nietypowych rzeczowników oraz przykłady innych części mowy omówione podczas lekcji,
- stara się poprawnie określać formy gramatyczne odmiennych części mowy,
- przekształca, z pomocą nauczyciela, czasowniki w różnych stronach, trybach, aspektach,
- wskazuje, na typowych przykładach, rodzaje liczebników i zaimków, zna ich funkcje,
- wymienia regularne, nieregularne i opisowe sposoby stopniowania przymiotników i przysłówków,
- rozpoznaje przysłówki pochodzące i nie pochodzące od przymiotników,
- rozpoznaje, zazwyczaj poprawnie, przyimki spójniki i przysłówki w zdaniu, stosuje wykrzykniki i partykuły,
- stosuje w wypowiedziach różne typy zdań: oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe, neutralne,
- tworzy i wskazuje typowe proste zdania pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte, złożone współrzędnie i podrzędnie, równoważniki zdań,
- rozpoznaje różne typy podmiotów i orzeczeń w zdaniu,
- formułuje zdania bezpodmiotowe i wie jakich wyrazów użyć do ich stworzenia,

- rozpoznaje, w przykładach omówionych podczas lekcji, przydawkę, dopełnienie, okolicznik i wskazuje pytania, które na nie odpowiadają,
- potrafi, z pomocą, określić wybrane rodzaje okolicznika, np. czasu, miejsca,
- objaśnia pojęcia: związek wyrazowy, grupa podmiotu i orzeczenia i potrafi podać ich przykłady,
- tworzy wykres zdania pojedynczego i prostego, typowego zdania złożonego,
- rozpoznaje i nazywa głoski twarde i miękkie, dźwięczna i bezdźwięczna, ustne i nosowe,
- stosuje podstawowe zasady akcentowania wyrazów w praktyce.

2. Zróżnicowanie języka – uczeń:

- formułuje i stosuje w tworzonych wypowiedziach zdrobnienia, wyrazy wieloznaczne, synonimy, antonimy,
- konstruuje poprawne związki wyrazowe,
- wyjaśnia znaczenia ogólnie znanych związków frazeologicznych, przysłów i powiedzeń,
- rozróżnia wyrazy nacechowane emocjonalnie, wartościujące, opisujące.

3. Komunikacja językowa i kultura języka – uczeń:

- wykorzystuje w tworzonych wypowiedzi werbalne i niewerbalne środki przekazu (gest, mimika, głos, postawa),
- stara się nawiązać kontakt ze słuchaczem, używając zwrotów bezpośrednich, wyrazów nacechowanych emocjonalnie,
- dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji komunikacyjnej, używając właściwego stylu i języka wypowiedzi, odpowiednich konstrukcji, np. trybu przypuszczającego, zwrotów grzecznościowych,
- wyraża intencję wypowiedzi wprost,
- wykazuje się wrażliwością językową i stosuje podstawowe zasady etykiety językowej.

4. Ortografia i interpunkcja - uczeń

- przestrzega podstawowych zasad interpunkcyjnych w zapisie, stosuje: przecinek, dwukropek, myślnik (także w dialogu), cudzysłów, nawias, stara się używać wielokropka i średnika,
- wymienia spójniki, przed którymi należy postawić lub nie przecinek w zdaniu złożonym i stara się stosować zasady w praktyce,
- często oddziela zdania składowe przecinkami,
- stosuje podstawowe zasady dotyczące pisowni ó i u, rz i ż, ch i h, wielkie litery w nazwach własnych, głosek miękkich, cząstki -by z czasownikami, przymiotników złożonych,
- stosuje wiadomości dotyczące różnic między wymową a pisownią w praktyce,
- wskazuje najważniejsze wyjątki od reguł ortograficznych.

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

1. Elementy retoryki – uczeń:

- mówi w sposób logiczny i uporządkowany na określony temat dotyczący otaczającej rzeczywistości, lektur, utworów poetyckich, filmu, wyraża własną opinię,
- formułuje pytania otwarte i zamknięte oraz udziela odpowiedzi przy pomocy zdań pojedynczych i złożonych,
- samodzielnie tworzy wypowiedzi o znaczeniu dosłownym, a z pomocą używa wyrażeń przenośnych,
- celowo używa różnych typów wypowiedzi, rozwiniętych i nierozwiniętych, stosuje styl język i środki przekazu dopasowane do sytuacji oficjalnej i nieoficjalnej,
- wygłasza krótkie przemówienie dotyczące codzienności lub oparte na materiale z lekcji,
- formułuje relacje z wydarzenia jako jego uczestnik lub obserwator,
- wygłasza tekst poetycki z pamięci, stosuje odpowiednią intonację zdaniową, poprawnie akcentuje wyrazy rodzime,
- oddaje głosem ogólny nastrój i sens utworu.

2. Mówienie i pisanie – uczeń:

- formułuje kilkuzdaniowe, logiczne, uporządkowane, spójne wypowiedzi, zazwyczaj zachowuje poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną,
- tworzy krótki i uporządkowany opis obrazu, rzeźby, plakatu, miejsca, krajobrazu, postaci, zwierzęcia, przedmiotu, gromadzi i wykorzystuje słownictwo istotne dla określonego typu opisu, np. przestrzenne,
- samodzielnie formułuje krótkie życzenia, podziękowanie, prośbę, ogłoszenie, zaproszenie, dedykację, instrukcję,
- pisze opowiadanie twórcze i odtwórcze, zachowując chronologię zdarzeń,
- tworzy na podstawie schematu z lekcji charakterystykę postaci rzeczywistej i bohatera literackiego,
- zapisuje krótki, logiczny tekst o charakterze argumentacyjnym, potrafi uzasadnić własne zdanie,
- formułuje tezę, właściwie dobiera do niej argumenty i przykłady, rozróżnia argumenty logiczne i emocjonalne,
- stosuje akapit dla zaznaczania nowej myśli, elementów składowych wypowiedzi w dłuższych formach,
- wskazuje cytaty i wykorzystuje je w wypowiedziach, poprawnie je zapisując,
- zachowuje odpowiedni układ graficzny i tworzy list prywatny i oficjalny, plan ramowy i szczegółowy (z pomocą), sprawozdanie, instrukcję, przepis, zaproszenie, ogłoszenie, kartka z pozdrowieniami, streszczenie, notatkę biograficzną,
- dostrzega błędy w wypowiedzi i próbuje je poprawić,

- stara się zapisać tekst czytelnie.

IV. SAMOKSZTAŁCENIE – uczeń:

- korzysta i wybiera odpowiednie informacje ze słowników: ortograficznego, języka polskiego, wyrazów obcych, poprawnej polszczyzny i frazeologicznego, encyklopedii, czasopism,
- ocenia wiarygodność odszukanych informacji,
- wyszukuje informacje w internecie i stosuje nowe technologie do realizacji określonych zadań,
- korzysta w razie potrzeby z zasobów bibliotecznych.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który spełnia następujące wymagania:

I. KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE

1. Czytanie tekstów literackich – uczeń:

- koncentruje się na wypowiedziach innych osób, rozumie ich ogólny sens,
- wyszukuje w tekście najbardziej istotne informacje, zwłaszcza wyrażone wprost,
- rozpoznaje główną myśl tekstu, określa ogólny sens prostego utworu poetyckiego i fabularnego,
- odszukuje i poprawnie zapisuje cytaty, istotne informacje zawarte w tabeli, notatce, schemacie,
- wydziela, z pomocą nauczyciela, elementy składowe wypowiedzi: wstęp, rozwinięcie, zakończenie,
- rozróżnia użytkowe formy wypowiedzi: list, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis, dedykację, życzenia, pozdrowienia,
- czyta głośno i płynnie, stara się wykazać poprawną wymowę i dykcją.

2. Odbiór tekstów kultury – uczeń:

- omawia krótko własne reakcje czytelnicze i temat tekstu,
- rozróżnia utwór poetycki od prozatorskiego, użytkowy od literackiego,
- rozpoznaje, czasami z pomocą nauczyciela, elementy świata przedstawionego w tekstach poznawanych podczas lekcji: akcja, fabuła, wątek główny i wątki poboczne, czas i miejsce zdarzeń, bohater, punkt kulminacyjny,
- zna rolę narratora w utworze epickim i podmiotu lirycznego w wierszu,
- rozróżnia dialog i monolog,
- identyfikuje spośród przykładów z lekcji bajkę, legendę, mit, przypowieść, nowelę, powieść i określa ich najważniejsze cechy,
- zna odmiany powieści: obyczajowa, przygodowa, fantasy, fantastycznonaukowa, historyczna,
- wyjaśnia z pomocą morał bajki oraz pouczenie płynące z innych typów tekstów,
- wskazuje wybiórczo cechy bohaterów, krótko opowiada o ich postępowaniu, ocenia ich postawy,
- rozróżnia elementy prawdziwe, realistyczne i fantastyczne w utworze, które były omówione podczas lekcji, zna pojęcie fikcji literackiej,
- zna funkcję obrazowania poetyckiego w wierszu oraz pojęcia związane z liryką: podmiot liryczny, bohater i adresat wiersza, autor,
- rozpoznaje, niekiedy z pomocą, w omawianych podczas lekcji utworach typowe przykłady środków stylistycznych: porównanie, epitet, metaforę, uosobienie i ożywienie, apostrofę, powtórzenie, zdrobnienie, zgrubienie, pytanie retoryczne, wyraz dźwiękonaśladowczy,

- dostrzega elementy rytmizujące w utworze: zwrotka, wers, rym, refren, potrafi je wskazać na przykładach znanych z lekcji,
- samodzielnie odczytuje sens dosłowny utworów, a z pomocą nauczyciela określa znaczenie przenośne tekstu,
- rozróżnia spośród innych tekstów kultury: przedstawienie, film, program telewizyjny, słuchowisko, plakat, komiks,
- zna podstawowe pojęcia związane z teatrem i filmem: gra aktorska, publiczność, rola, reżyser, kurtyna, rekwizyt, scena, dekoracja, scenariusz, efekty specjalne, akt,
- wskazuje różnice pomiędzy tekstem literackim a filmową adaptacją,
- podaje tytuły poznanych filmów, przedstawień teatralnych, szczególnie adresowanych do dzieci i młodzieży.

II. KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

1. Gramatyka języka polskiego – uczeń:

- wskazuje w zdaniu i zazwyczaj poprawnie odmienia rzeczowniki, przymiotniki, czasowniki, liczebniki, zaimki (zna rodzaje liczebników i zaimków),
- odmienia, z pomocą nauczyciela, popularne wyrazy o odmianie nietypowej,
- odróżnia odmienne i nieodmienne części mowy i potrafi o nie zapytać,
- z pomocą nauczyciela określa formy gramatyczne odmiennych części mowy, zna pojęcia trybu, aspektu i strony w przypadku czasownika,
- wskazuje nieosobowe formy czasownika: bezokolicznik i zakończone na -no, -to,
- odmienia z pomocą czasowniki typu: wziąć,
- rozpoznaje rzeczowniki własne i pospolite,
- stopniuje przymiotniki i przysłówki,
- wymienia przykłady przyimka, spójnika, wykrzyknika, partykuły,
- nazywa typy zdań: oznajmujące, rozkazujące, pytające,
- odróżnia zdania pojedyncze od zdań złożonych i równoważników zdań,
- rozpoznaje podmiot wyrażony rzeczownikiem w mianowniku i orzeczenie czasownikowe, z pomocą i w typowych przykładach wskazuje orzeczenie imienne,
- wie, że podmiot może być wyrażony różnymi częściami mowy,
- zna części zdania: przydawkę, dopełnienie, okolicznik i pytania, które na nie odpowiadają,
- wskazuje w zdaniu związki wyrazowe, określenia rzeczownika i przymiotnika,
- zna pojęcia: grupa podmiotu i orzeczenia,
- tworzy, z pomocą, wykres zdania pojedynczego i prostego zdania złożonego,
- rozróżnia na przykładach z lekcji zdania złożone współrzędnie i podrzędnie,

- dzieli słowa na głoski, litery, sylaby, wskazuje różnicę między głoską i literą,
- rozpoznaje z pomocą nauczyciela głoski twarde i miękkie, dźwięczne i bezdźwięczne, wskazuje przykładowe głoski ustne i nosowe,
- stara się wykorzystywać poznane zasady akcentowania wyrazów (w typowych przypadkach) w praktyce.

2. Zróżnicowanie języka - uczeń:

- podaje przykłady synonimów i antonimów, łączy je w pary,
- wskazuje i formułuje zdrobnienia, wyrazy wieloznaczne,
- konstruuje, niekiedy z pomocą nauczyciela, poprawne związki wyrazowe,
- przytacza przykłady związków frazeologicznych, przysłów, powiedzeń.

3. Komunikacja językowa i kultura języka - uczeń:

- posługuje się werbalnymi i pozawerbalnymi środkami przekazu (gest, mimika, głos),
- dostosowuje język i styl wypowiedzi do sytuacji komunikacyjnej oraz osób, które są odbiorcami przekazywanego komunikatu,
- rozróżnia styl i język oficjalny i nieoficjalny w wypowiedzi,
- wyraża intencję swojej wypowiedzi i przekazywany komunikat w sposób dosłowny,
- stosuje podstawowe zasady etykiety i kultury języka.

4. Ortografia i interpunkcja - uczeń:

- rozpoczyna zdanie wielką literą i kończy odpowiednim znakiem interpunkcyjnym,
- stara się przestrzegać podstawowych zasad interpunkcyjnych w zapisie, stosuje: przecinek, dwukropek, myślnik (także w dialogu), cudzysłów, zna, ale nie zawsze używa w zdaniu średnika, wielokropka, nawiasu,
- rozpoznaje niektóre spójniki, przed którymi należy postawić lub nie przecinek w zdaniu złożonym, stara się oddzielać zdania składowe przecinkami,
- zna podstawowe zasady dotyczące pisowni ó i u, rz i ż, ch i h, wielkiej litery w nazwach własnych, zapisu głosek miękkich i stara się stosować je w praktyce,
- dzieli wyraz na sylaby i poprawnie przenosi wyrazy do następnej linii.

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

1. Elementy retoryki - uczeń:

- mówi na określony temat, , odnosi się do otaczającej rzeczywistości, lektur, filmu,
- formułuje proste pytania i odpowiedzi, używa wyrażeń dosłownych,
- tworzy proste konstrukcje zdaniowe, zawierające nieskomplikowane informacje, wyraża je wprost, odpowiednio do sytuacji komunikacyjnej i adresata (zachowuje styl i język oficjalny lub nieoficjalny, stosuje zwroty grzecznościowe),
- wygłasza krótkie, oparte na schemacie z lekcji, przemówienie,

- wygłasza tekst poetycki z pamięci, stara się stosować odpowiednią intonację zdaniową, poprawnie akcentuje wyrazy.

2. Mówienie i pisanie – uczeń:

- formułuje kilkuzdaniowe logiczne wypowiedzi, stara się zachować poprawność językową, ortograficzną, interpunkcyjną,
- opisuje krótko obraz, rzeźbę, plakat, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, przedmiot, przeżycia, stara się stosować słownictwo istotne dla określonego typu opisu,
- formułuje krótkie i schematyczne życzenia, podziękowanie, prośbę, ogłoszenie, zaproszenie, dedykację, instrukcję,
- pisze kilkuzdaniowe opowiadanie twórcze i odtwórcze, stosuje słownictwo określające następstwo czasowe,
- tworzy krótką charakterystykę, wykorzystując słownictwo z lekcji,
- formułuje tezę i odpowiedni dla niej argument, sporządza kilkuzdaniowy tekst o charakterze argumentacyjnym, odnoszący się do życia codziennego,
- zna i posługuje się współczesnymi formami wypowiedzi, przestrzegając zasad etykiety językowej,
- stara się stosować akapit dla zaznaczenia nowej myśli w dłuższych formach wypowiedzi,
- zachowuje odpowiedni układ graficzny i tworzy z niewielką pomocą list prywatny i oficjalny, plan ramowy i szczegółowy, sprawozdanie, instrukcję, przepis, zaproszenie, ogłoszenie, kartkę z pozdrowieniami, streszczenie, notatkę,
- zazwyczaj zapisuje tekst czytelnie.

IV. SAMOKSZTAŁCENIE – uczeń:

- korzysta, zazwyczaj poprawnie, ze słownika ortograficznego, języka polskiego, wyrazów obcych,
- sprawdza, z pomocą nauczyciela, znaczenie słów w słowniku wyrazów bliskoznacznych i poprawność wyrażen w słowniku poprawnej polszczyzny,
- korzysta z pomocą nauczyciela z materiałów i pomocy dydaktycznych znajdujących się w bibliotece,
- wyszukuje proste informacje w internecie.

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie osiąga poziomu wymagań koniecznych, brak mu nawet minimalnej aktywności w zdobywaniu wiedzy i umiejętności, w związku z tym nie jest w stanie, nawet z pomocą nauczyciela, wykonać zadań o niewielkim stopniu trudności.